

DOPRINOS UNIVERZITETA “DŽEMAL BIJEDIĆ” RAZVOJU NAUČNE MISLI U BOSNI I HERCEGOVINI

Edita Mulaosmanović, prof.

Univerzitetska biblioteka Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru
edita.mulaosmanovic@unmo.ba

Sažetak

U radu se govori o značajnom doprinosu Univerziteta “Džemal Bijedić” razvoju naučne misli u Bosni i Hercegovini. Akcenat je stavljen na izdavačku djelatnost, kojom je Univerzitet ostavio trajan pečat na bosanskohercegovačku naučnu scenu. Izdavanjem naučnoistraživačkih projekata, monografskih i serijskih publikacija, kao i doktorskim disertacijama i magistarskim radovima koji su odbranjeni na Univerzitetu, trajno se upisao među institucije čiji je naučni doprinos za Bosnu i Hercegovinu velik i značajan.

Ključne riječi: Univerzitet “Džemal Bijedić”, nauka, izdavačka djelatnost, doprinos

Uvod

Razvoj naučne misli u Bosni i Hercegovini seže u daleku prošlost. Mostar, kao centar Hercegovine, bio je i ostao prisutan na bosanskohercegovačkoj naučnoj sceni, a pečat takvom njegovom statusu, između ostalih, dao je i Univerzitet “Džemal Bijedić”. Od samih početaka, pa i prije njih, jer znamo da tradicija visokog školstva u Mostaru počinje pedesetih godina XX stoljeća, Univerzitet je bio i ostao čvrst oslonac naučnom radu, uvijek otvoren i spreman za nove izazove.

Jedan od segmenata kojim je Univerzitet učvrstio status naučnoistraživačke institucije u naučnoistraživačkoj praksi u Bosni i Hercegovini jeste njegova izdavačka djelatnost. Kako bi se stekao jasniji uvid koliki je doprinos Univerziteta “Džemal Bijedić” na naučnoj sceni Bosne i Hercegovine, pregled cjelokupne izdavačke djelatnosti bit će prikazan u nekoliko segmenata.

Nastanak Univerziteta

Zaključak o organiziranju pripremnih radnji za formiranje univerziteta u Mostaru donesen je 24. 2. 1975. godine na sjednici Skupštine opštine Mostar. Na osnovu tog zaključka, 16. maja 1975. god. Skupština je donijela rješenje o obrazovanju inicijativnog odbora za osnivanje univerziteta. Prva konstituirajuća sjednica Skupštine Univerziteta održana je 11. februara 1977. godine i na njoj je donesena odluka da zvanično ime Univerziteta u Mostaru bude Uni-

verzitet “Džemal Bijedić” u Mostaru. Savremeni proces visokog obrazovanja u Mostaru započeo je još 1950. godine otvaranjem Više pedagoške škole, zatim Više tehničke škole – mašinske struke 1959. godine i Više poljoprivredne škole 1960. godine. Odjeljenja Pravnog i Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu formirana su 1970. godine, a 1976. prerasla su u samostalne fakultete.

Akadske 1977/78. godine Univerzitet “Džemal Bijedić” u Mostaru počinje s radom kao samostalna visokoškolska institucija. Svi tada postojeći instituti, zavodi i razvojni centri iz cijele Hercegovine (Istraživačko-razvojni institut SOUR-a APRO Hercegovina, Institut za korištenje i zaštitu voda na kršu RO Hidroelektrane na Trebišnjici, Institut za studijsko-razvojne poslove RO Hidroelektrane na Neretvi, Zavod za razvoj privrede, Institut zaštite, Duvanski institut) bivaju uključeni u sastav Univerziteta. Do 1992. godine Univerzitet se razvija i postaje respektabilna visokoškolska institucija u državi. Nakon rata 1992–1996. godine Univerzitet nastavlja tamo gdje je stao. Podižući se iz pepela, gradeći novu infrastrukturu i novi naučni kadar, ponovo se, kao obrazovna i naučnoistraživačka institucija, aktivno uključuje u naučnoistraživačke tokove u Bosni i Hercegovini.

Izdavačka djelatnost Univerziteta

Tradicija visokog obrazovanja u Hercegovini počela je i prije osnivanja Univerziteta, na Pedagoškoj akademiji (1950), preko Više tehničke škole (1959),

Više poljoprivredne škole (1960) te Pravnog fakulteta i Ekonomskog fakulteta (1976). Krajem sedamdesetih godina XX stoljeća Hercegovina dobiva prvi univerzitet, a Mostar status univerzitetskog grada.

Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru je visokoškolska institucija koja je od svog osnivanja dala ogroman doprinos razvoju naučne misli u Bosni i Hercegovini, čemu svjedoči obimna izdavačka djelatnost, koja počinje prije 1977. godine, tj. prije osnivanja Univerziteta. Pedagoška akademija, kao najstarija visokoškolska institucija u Hercegovini, 1969. godine u svom izdanju objavljuje knjigu *Opšta istorija srednjeg veka* autora Fuada Slipičevića. Danas se ovaj primjerak čuva u okviru Arhivske zbirke Univerzitetske biblioteke Univerziteta "Džemal Bijedić". Prema dostupnim podacima u katalogu Virtualne biblioteke Bosne i Hercegovine, nijedna druga biblioteka u Bosni i Hercegovini ne posjeduje u svom knjižnom fondu ovaj naslov.¹

Naučnoistraživački projekti Univerziteta

Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina XX stoljeća visokoškolske institucije koje su postale članice Univerziteta počinju objavljivati knjige, da bi formiranjem Univerziteta 1977. godine izdavačka djelatnost bila proširena izdavanjem biltena, časopisa, zbornika i naučnoistraživačkih radova. Osamdesetih godina dešava se ekspanzija naučnoistraživačkih projekata instituta koji su djelovali u okviru Univerziteta, pa je tako Istraživačko-razvojni institut APRO objavio 55, Duvanski institut 15 i Zavod za razvoj privrede 11 naučnoistraživačkih projekata.²

Duvanski institut s naučnoistraživačkim projektima počinje krajem šezdesetih godina, a Zavod za razvoj privrede krajem sedamdesetih godina. Popis naučnoistraživačkih projekata dat je u tabeli koja slijedi.

Tabela 1. Popis naučnoistraživačkih projekata

Institut/Zavod	Autor	Naziv projekta	Godina
Istraživačko-razvojni institut APRO	ALIĆ-Džemidžić, Nadira	Kompleksno ispitivanje i uvođenje u proizvodnju aditiva za duhan sačinjenih na bazi domaće proizvodnje	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	ALIĆ-Džemidžić, Nadira	Istraživanje, razvoj i usvajanje novog načina tehnologije dorade sirovog duhana primjenom sistema kombinovane linije sadnje	1988.
Istraživačko-razvojni institut APRO	ANTUNOVIĆ, Ivica	Istraživanje uticaja lupine kao dodatnog obroka na povećanje plodosti ovaca	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	ANTUNOVIĆ, Ivica	Ispitivanje mogućnosti maksimalnog iskorišćavanja genetskog potencijala ovaca u cilju dobijanja većeg broja janjadi	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BELJO, Jure	Unapređenje proizvodnje duhana u BiH na bazi korištenja proizvodnih mogućnosti pojedinih reona proizvodnje, biološkog potencijala novih sorata i proizvodnja integralne zaštite od bolesti i štetnika	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BELJO, Jure	Stvaranje sorata duhana hercegovačkog tipa otpornih na nematode	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BELJO, Jure	Stvaranje novih sorata hercegovačkog tipa duhana	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Introdukcija sorti pitome borovnice u planinskom području BiH	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Introdukcija i selekcija novih vrsti i sorti voćaka. Aktinijada	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Istraživanje osnovnih mjera asanacije trešnje u Hercegovini	1984.

¹ Podatak o dostupnom primjerku knjige provjeren 25. 5. 2017. godine.

² Podaci o autorima i nazivima naučnoistraživačkih projekata preuzeti iz kataloga Virtualne biblioteke Bosne i Hercegovine (25. 5. 2017)

Institut/Zavod	Autor	Naziv projekta	Godina
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Otpadanje cvijetova i plodova šipka (nara) kao uzrok nje-gove nerodnosti	1988.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Ispitivanje biljnih bolesti i štetočina šipka (nara)	1988.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Odabiranje pitomog i divljeg šipka (nara). Faza II	1988.
Istraživačko-razvojni institut APRO	BULJKO, Muhamed	Šipak (nar) Punica granatum L. kao voćna vrsta u Hercegovini. Faza II	1988.
Istraživačko-razvojni institut APRO	DRECA, Ćazim	Iznažanje ranostasnijeg sortimenta jarog ovsa za kraška polja planinskog područja BiH	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	DURANOVIĆ, Menaf	Mogućnosti suzbijanja parazitarnih i zaraznih bolesti preživara uz sistem pregonskog napasivanja	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	GUTIĆ, Milenko	Skraćenje perioda ishrane teladi tečnom hranom	1982.
Istraživačko-razvojni institut APRO	GUTIĆ, Milenko	Istraživanje faktora koji utiču na smanjenje masnoće mlijeka u intenzivnoj proizvodnji crno-šare pasmine	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	HANIĆ, Elvedin	Ispitivanje primjene sistema navodnjavanja kapanjem u proizvodnji grožđa i voća	1980.
Istraživačko-razvojni institut APRO	HANIĆ, Elvedin	Uvođenje industrijskog vertikalnog uzgoja povrća – salate i paprike u zatvorenim prostorima sa određivanjem podobnosti vještačkih supstrata i fizioloških rastvora u uslovima Hercegovine	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KAJTAZ, Ibrahim	Istraživanje najracionalnijeg tehnološkog postupka za proizvodnju zrelije junetine maksimalnim korištenjem planinskih pašnjaka (na Kupresu), sijena i silaže	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KAJTAZ, Ibrahim	Istraživanje optimalnih rješenja za povećanje proizvodnje mlijeka primjenom najsavremenije tehnologije u uzgoju, ishrani, zdravstvenoj zaštiti i organizaciji stada krava na velikim društvenim farmama u Hercegovini	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOREN, Rudolf	Ispitivanje novih metoda obrade zemljišta sa ciljem smanjenja utroška energije	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOSOVIĆ, Nedžada	Ispitivanje i odabiranje sortimenta paradajza, krastavca i salate za uslove i potrebe plasteničke proizvodnje u Hercegovini	1981.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOSOVIĆ, Nedžada	Mogućnosti unapređenja proizvodnje povrća u zaštićenom prostoru	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOSOVIĆ, Nedžada	Tehničko-tehnološki aspekti proizvodnje ljekovitog i aromatskog bilja kao sopstvene sirovinske baze za razvoj prerađivačkih kapaciteta u Hercegovini	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOSOVIĆ, Nedžada	Mogućnosti unapređenja proizvodnje ranog i zimskog povrća na društvenom sektoru i kod udruženih poljoprivrednih proizvođača u Hercegovini	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOVAČINA, Rade	Komparativno izučavanje kvalitetnih kategorija vinskog destilata sa aspekta kvaliteta polazne sirovine i tehničkih zahvata u toku čuvanja i starenja	1982.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOVAČINA, Rade	Ispitivanje uticaja primjene niskih temperatura na sadržaj ekstraktivnih materija u hercegovačkim vinima	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KOVAČINA, Rade	Istraživanje uticaja različitih stepena zrelosti grožđa vodećih sorata Hercegovina na hemijska i organoleptička svojstva vina	1987.

Institut/Zavod	Autor	Naziv projekta	Godina
Istraživačko-razvojni institut APRO	KURTOVIĆ, Jusuf	Agropedološka studija reona proizvodnje duhana u Lištici sa pedološkom kartom i kartom plodnosti tla	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	KURTOVIĆ, Jusuf	Istraživanje mogućnosti industrijske eksploatacije treseta Hutova blata	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	MANDIĆ, Mirko	Istraživanje mogućnosti korištenja duhanskih stabljika primjenom metoda rekonstituisanja duhana za izradu raznih tipova cigareta	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	MEDAN, Nemanja	Istraživanje kvaliteta i iskorištavanja kozjeg mlijeka	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	MIHIĆ, Zdenko	Istraživanje mogućnosti supstitucije energije za zagrijavanje staklenika i plastenika na području Hercegovine	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	MIHIĆ, Zdenko	Ispitivanje optimalnih umjetnih supstrata za tehnologiju proizvodnje cvijeća i povrća u zatvorenim prostorijama	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	NADAŽDIN, Vojislav	Ispitivanje biologije i mogućnosti suzbijanja trešnjine muhe (<i>Rhagoletis cerasi</i> L.)	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	NADAŽDIN, Vojislav	Monilioze (<i>Monilia</i> vrste) na koštičavom voću (višnja, breskva, šljiva i kajsija) u Hercegovini i mogućnost njihovog suzbijanja	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	NADAŽDIN, Vojislav	Usavršavanje postojećih i uvođenje novih tehnologija u ishrani i zaštiti paradajza i krastavaca u zaštićenom prostoru	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	ODIĆ, Mirko	Utvrđivanje najpogodnije sorte i optimalne agrotehnike za duhan tipa "berlej" na području Bosne	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	PEDIŠA, Hivzo	Introdukcija i klonska selekcija domaćih sorti vinove loze. Faza II	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	PEHAR, Jakov	Utjecaj emisije industrijskih gasova u području Mostara (Bišće polje) na biološki potencijal HEPOK-ovih nasada (SO ₂ i fluor)	1982.
Istraživačko-razvojni institut APRO	PEHAR, Jakov	Osvajanje tehnologije proizvodnje sadnog materijala po meristem metodi. Faza II	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	PEHAR, Jakov	Istraživanje mogućnosti energetske uštede u stakleničko-plasteničkoj proizvodnji uključivši i korištenje sunčeve energije	1989.
Istraživačko-razvojni institut APRO	POPOVIĆ, Dušan	Pasminska i tipološka ispitivanja u teritorijalnom (seljačkom) govedarstvu i ovčarstvu Hercegovine	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	POPOVIĆ, Karlo	Ispitivanje mogućnosti ekonomičnije proizvodnje duhana uvođenjem novog sistema mineralne fertilizacije duhanskih tala Hercegovine	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	POPOVIĆ, Karlo	Ispitivanje mogućnosti uzgoja duhana kao postrnog usjeva u kraškim poljima i nizinskim dijelovima Hercegovine	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	RADMAN, Ljubica	Ispitivanje ekzorioze i viroza vinove loze u području Hercegovine. Faza II	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	SEKULOVIĆ, Nada	Istraživanje intenziteta izmjena pigmentnog kompleksa materija kao indikatora kvaliteta hercegovačkog tipa duvana u fazi sušenja	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	SIMIĆ, Slavko	Prilog poznavanju utjecaja intenzivne ishrane krava u prvom suhostajnom periodu na proizvodnju i neke elemente kvaliteta mlijeka druge laktacije, rast i razvitak teladi iz drugog telenja	1981.

Institut/Zavod	Autor	Naziv projekta	Godina
Istraživačko-razvojni institut APRO	TARAILO, Radoslav	Izučavanje varijeteta sorte žilavka i ispitivanje nekih bioloških promjena utvrđenih varijeteta u zavisnosti od faktora spoljne sredine. Faza I	1985.
Istraživačko-razvojni institut APRO	TARAILO, Radoslav	Uticaj specifične sortne ampelotehnike na prinos, kvalitet i rok dozrijevanja grožđa introdukovanih sorti vinove loze u Hercegovini	1987.
Istraživačko-razvojni institut APRO	TRNINIĆ, Vladimir	Istraživanje optimalnih modela individualnih poljoprivrednih gazdinstava na području kraških polja Hercegovine	1984.
Istraživačko-razvojni institut APRO	VUKSANOVIĆ, Predrag	Hibridna selekcija na bazi blatine u cilju stvaranja stonih sorti za područje Hercegovine	1983.
Istraživačko-razvojni institut APRO	ZAKLAN, Dervo	Istraživanje elemenata za utvrđivanje proizvodne rejonizacije poljoprivrede na području Hercegovine	1985.
Duvanski institut	BARŠ, Ljubomir	Modernizacija tehnološkog procesa manipulacije duhana proizvedenog na području Bosne i Hercegovine	1976.
Duvanski institut	BARŠ, Ljubomir	Ispitivanje mogućnosti izvođenja manipulacije duhana u kontinuiranom procesu finalizacije duhanske sirovine	1977.
Duvanski institut	BELJO, Jure	Ispitivanje novih selekcijom dobivenih sorata hercegovačkog tipa duhana	1980.
Duvanski institut	BELJO, Jure	Uvođenje hibridnih sorata u proizvodnji duhana u sjeveroistočnoj Bosni	1981.
Duvanski institut	JELČIĆ, Slavko	Troškovi proizvodnje duhana na području Hercegovine	1978.
Duvanski institut	KURTOVIĆ, Jusuf	Ispitivanje vrijednosti treseta Hutova blata kao organskog đubri-va i mogućnosti povećanja koeficijenta njegovog iskorišćavanja i aktiviranja imobilnih komponenata NPK putem usmjeravanja toka mikrobioloških procesa u njemu	1967.
Duvanski institut	KURTOVIĆ, Jusuf	Reonizacija sorata različite produktivnosti na tlima odgovarajućih proizvodnih sposobnosti	1976.
Duvanski institut	KURTOVIĆ, Jusuf	Istraživanje utjecaja raznih vrsta i količina mineralnih gnojiva na postizanje optimalnog kvaliteta i prinosa viržinskog duvana u Bosni	1980.
Duvanski institut	MANDIĆ, Mirko	Ispitivanje mogućnosti primjene novog tehnološkog procesa obrade tipova duhana proizvedenih na području SR BiH na bazi redying sistema	1979.
Duvanski institut	MANDIĆ, Mirko	Istraživanje mogućnosti kreiranja novog tipa evropske blend cigarete od duhanske sirovine proizvedene u SR BiH sa smanjenim postotkom štetnih materija	1982.
Duvanski institut	NADAŽDIN, Milojka	Proučavanje plamenjače na duvanu i mogućnosti njenog suzbijanja	1966.
Duvanski institut	NADAŽDIN, Milojka	Unapređenje proizvodnje duhana	1978.
Duvanski institut	NADAŽDIN, Milojka	Osnovi i metode integralne zaštite duhana	1978.
Duvanski institut	ODIĆ, Mirko	Ispitivanje mogućnosti, proizvodnih uslova i tehnologije žutih duhana u Bosni	1972.
Duvanski institut	SEKULOVIĆ, Nada	Zavisnost formiranja kancerogenih i toksičnih materija od biološkog potencijala sorte i načina provođenja obrade kod duvana proizvedenih u SR BiH	1982.
Zavod za razvoj privrede	BEROŠ, Marko	Konceptija razvoja privrede Hercegovine do 2000. godine	1985.
Zavod za razvoj privrede	DRAŠKOVIĆ, Miloslav	Mogućnost razvoja male privrede u Hercegovini	1981.
Zavod za razvoj privrede	ERIĆ, Ilija	Korištenje sekundarnih sirovina za razvoj industrijske proizvodnje u Hercegovini	1978.
Zavod za razvoj privrede	FESTIĆ, Mustafa	Konceptija razvoja turizma u primorskom području Bosne i Hercegovine	1983.

Institut/Zavod	Autor	Naziv projekta	Godina
Zavod za razvoj privrede	HADŽIALIĆ, Husein	Uloga i funkcija jadranskog obalnog područja SR BiH u razvoju Republike	1978.
Zavod za razvoj privrede	KAZAZIĆ, Esad	Mjere za zaštitu životne sredine u nekim urbanim dijelovima Hercegovine	1981.
Zavod za razvoj privrede	PERIĆ, Branko	Koncepcija razvoja privrede Hercegovine do 1985. godine. Mogućnost razvoja industrije u pojedinim područjima Hercegovine. I–II	1978.
Zavod za razvoj privrede	PRAŠO, Muhamed	Mogućnosti za razvoj industrije ukrasnog kamena u Hercegovini	1983.
Zavod za razvoj privrede	PRPIĆ, Vladimir	Naučnoistraživački potencijal i potrebe područja Hercegovine za naukom	1981.
Zavod za razvoj privrede	RADULOVIĆ, Žarko	Koncepcija razvoja privrede Hercegovine do 1985. godine. Mogućnost za razvoj turizma u Hercegovini do 1985. godine	1978.
Zavod za razvoj privrede	RADULOVIĆ, Žarko	Značaj i uloga doline Neretve u dugoročnom razvoju Hercegovine	1981.

Serijske publikacije Univerziteta

1974. godine, tj. prije zvaničnog osnivanja Univerziteta "Džemal Bijedić", objavljena je prva serijska publikacija u izdanju Mašinskog fakulteta u Mostaru. Nakon osnivanja Univerziteta, 1978. godine, počinje redovno izlaziti *Bilten Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru* i njegov kontinuitet održava se sve do 1999. godine. Također, 1980. godine Univerzitet izdaje i *Pregled predavanja*, čiji se kontinuitet održava do 2004. godine. 1979. godine Mašinski i Pravni fakultet počinju s objavljivanjem svojih serijskih publikacija, a 1984. godine serijska publikacija pod nazivom *Zbornik radova* počinje izlaziti na Pedagoškoj akademiji. Do početka agresije na Bosnu i Hercegovinu skoro svi fakulteti imaju svoje serijske publikacije u kojima se objavljuju naučni i stručni radovi, čime Univerzitet "Džemal Bijedić" postaje stalno prisutan na naučnoj sceni Bosne i Hercegovine, ali i šire.

Nakon agresije, Univerzitet, kao i cijela država, počinje ispočetka. Protjeran iz svojih zgrada, osiromašen za svoj nastavni kadar, Univerzitet počinje skoro od nule. Kontinuirani rad Univerziteta tokom agresije biva održan zahvaljujući profesorima koji su zajedno s Univerzitetom protjerani na lijevu obalu Neretve. Malo-pomalo Univerzitet staje na noge, gradi novu infrastrukturu, nastavni kadar.

Prateći razvoj nauke i naučnoistraživačkih dostignuća, Univerzitet ponovo počinje s izdavanjem serijskih publikacija. Tako danas na Univerzitetu redovno u kontinuitetu izlazi šest serijskih publikacija i jedan zbornik radova. Pravni fakultet počinje s objavljivanjem *Revije za pravo i ekonomiju* 2000.

godine. Godinu dana kasnije, na Ekonomskom fakultetu počinje izlaziti *Zbornik radova*. 2003. godine na tadašnjoj Pedagoškoj akademiji, danas Nastavničkom fakultetu, počinje izlaziti časopis *Sportski logos*, a 2008. godine *Educa*, časopis za obrazovanje, nauku i kulturu. 2006. godine Fakultet humanističkih nauka počinje objavljivati časopis *Istraživanja*, a od 2013. godine Pravni fakultet izdaje *Zbornik radova s međunarodnog naučnog skupa Dani porodičnog prava*. Također, Mašinski fakultet nastavlja s izdavanjem *Zbornika radova nastavnika i saradnika Mašinskog fakulteta*. Do danas je u tim publikacijama objavljeno više od hiljadu naučnih i stručnih radova, čime Univerzitet "Džemal Bijedić" daje nemjerljiv doprinos razvoju naučne misli u Bosni i Hercegovini. Sve serijske publikacije, koje se još uvijek objavljuju, čuvaju se u okviru Arhivske zbirke Univerzitetske biblioteke.

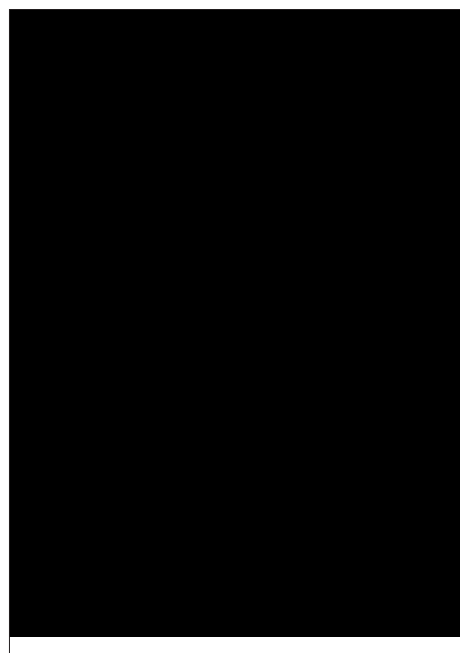
Monografske publikacije Univerziteta

Monografske publikacije čine najveći dio izdavačke djelatnosti Univerziteta. Izdavačka djelatnost Univerziteta "Džemal Bijedić" počela je osam godina prije njegovog osnivanja. Prva monografska publikacija, *Opšta istorija srednjeg veka* autora Fuada Slipičevića, izdata je 1969. godine na Pedagoškoj akademiji, da bi pet godina kasnije, 1974. godine, na Mašinskom fakultetu bila objavljenja knjiga *Termička obrada* Nikole Sedlara. Nakon osnivanja Univerziteta 1977. godine izdavačka djelatnost iz godine u godinu postaje bogatija te kao takva postaje veoma važan faktor u razvoju naučne misli u Bosni i Hercegovini.

Tabela 2. Popis serijskih publikacija

Naziv serijske publikacije	Godina početka izlaženja	Učestalost izlaženja	ISSN	Današnji status
Bilten Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru	1978.	Povremeno	0350–879X	Ne izlazi
Educa: časopis za obrazovanje, nauku i kulturu	2008.	Godišnje	1840–3301	Izlazi
Ekonomika	1997.	Godišnje	1512–6390	Ne izlazi
Internacionalna konferencija submediteranskih kultura – ICESA: zbornik radova	2013.	Godišnje	2303–4645	Ne izlazi
Istraživanja: časopis Fakulteta humanističkih nauka	2006.	Godišnje	1840–1325	Izlazi
Pregled predavanja	1980.	Godišnje	0352–1540	Ne izlazi
Revija za pravo i ekonomiju	2000.	Polugodišnje	1512–6706	Izlazi
Sportski logos	2003.	Polugodišnje	1512–875X	Izlazi
Zbornik radova – Nastavnika i saradnika Mašinskog fakulteta Univerziteta "Džemal Bijedić" Mostar	1974.	Godišnje	1986–5104	Izlazi
Zbornik radova – Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru, Mašinski fakultet	1979.	Godišnje	0351–7152	Ne izlazi
Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru	1979.	Godišnje	0351–2258	Ne izlazi
Zbornik radova nastavnika i saradnika Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru	2007.	Godišnje	1840–1864	Ne izlazi
Zbornik radova – Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru. Ekonomski fakultet	2001.	Polugodišnje	1512–8377	Izlazi
Zbornik radova Pedagoške akademije	1984.	Godišnje	0352–5961	Ne izlazi
Zbornik radova ... međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava	2013.	Godišnje	2303–6052	Izlazi

Za četrdeset godina svoga postojanja, Univerzitet je objavio 338 monografskih publikacija. 104 monografske publikacije objavljene su do 1992. godine, a 234 monografske publikacije objavljene su od 1996. do kraja 2016. godine. Monografske publikacije Univerziteta čuvaju se u okviru Arhivske zbirke Univerzitetske biblioteke, a planirano je da budu prezentirane kroz bibliografiju koja je u pripremi. U tabeli ispod, zbog obimnosti izdatih monografskih publikacija,³ nisu navedeni naslovi i autori nego je dat pregled broja izdatih publikacija po godinama.⁴

Slika 1. Prva knjiga izdata na Univerzitetu "Džemal Bijedić" u Mostaru

³ Monografske publikacije mogu biti posebna tema istraživanja, ali je u ovom radu cilj bio prikazati cjelokupnu izdavačku djelatnost Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru

⁴ Popis monografskih publikacija pogledati u monografiji *Četrdeset godina Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru*, Mostar 2017. (2017)

Tabela 3. Monografske publikacije

Godina	Broj izdatih monografskih publikacija	Godina	Broj izdatih monografskih publikacija
1969.	1	1997.	9
1974.	1	1998.	8
1977.	3	1999.	9
1978.	2	2000.	12
1979.	4	2001.	9
1980.	3	2002.	14
1981.	6	2003.	8
1982.	9	2004.	12
1983.	6	2005.	16
1984.	13	2006.	9
1985.	11	2007.	9
1986.	9	2008.	12
1987.	7	2009.	9
1988.	6	2010.	18
1989.	7	2011.	9
1990.	8	2012.	8
1991.	7	2013.	16
1992.	1	2014.	10
1993–1995.	Izdavačka djelatnost prekinuta zbog agresije na Bosnu i Hercegovinu	2015.	15
1996.	5	2016.	17

Doktorske disertacije i magistarski radovi

Prepoznajući značaj naučnoistraživačkog rada i potrebu ulaganja u mlade kadrove, na Univerzitetu “Džemal Bijedić” u Mostaru samo tri godine nakon zvaničnog osnivanja brane se prve doktorske disertacije. 1980. godine na Mašinskom fakultetu odbranjena je doktorska disertacija pod nazivom *Kvalitet proizvoda – operacija u funkciji izvršenja količinskih normi kao osnove materijalne stimulacije u uslovima mašinsko-ručne proizvodnje* kandidata Bože Ćorića. Na Pravnom fakultetu odbranjena je doktorska disertacija *Mjesto i uloga Privremene narodne skupštine Demokratske Federativne Jugoslavije u državno-pravnom konstituisanju nove Jugoslavije* kandidata Rajka Kuzmanovića, koja je ujedno i prva doktorska disertacija odbranjena na Univerzitetu “Džemal Bijedić”.

Tako Univerzitet dobiva svoje prve doktore nauka. Takva praksa nastavlja se i u budućnosti, ali, naža-

lost, biva prekinuta tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu. Već 1998. godine na Ekonomskom fakultetu odbranjena je doktorska disertacija na temu *Teorija i politika likvidnosti komercijalne banke* kandidata Mehmeda Alijagića. Na taj način Univerzitet pokazuje da nije odustao od svoje misije, tj. da je spreman nastaviti tamo gdje je stao.

Također, otvaraju se postdiplomski studiji, koji nailaze na veliku zainteresiranost studenata. Prvi postdiplomski studij otvoren je na Mašinskom fakultetu 1977/78. akademske godine. Prvi magistarski radovi brane se početkom osamdesetih godina.

Na Univerzitetu “Džemal Bijedić”, u njegovih četrdeset godina postojanja, odbranjena je 241 doktorska disertacija i 431 magistarski rad. U tabeli ispod bit će prikazano brojčano stanje doktorskih disertacija i magistarskih radova po fakultetima.⁵

⁵ Cjelokupan popis tema doktorskih disertacija pogledati u monografiji *Četrdeset godina Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru*, Mostar 2017.

Tabela 4. Broj odbranih doktorskih disertacija i magistarskih radova

Fakultet	Doktorske disertacije	Magistarski radovi
Agromediteranski fakultet	19	17
Ekonomski fakultet	34	30
Fakultet humanističkih nauka	30	84
Fakultet informacijskih tehnologija	10	32
Građevinski fakultet	14	16
Mašinski fakultet	52	112
Nastavnički fakultet	49	112
Pravni fakultet	33	28
Ukupno:	241	431

Zaključak

Tradicija visokog obrazovanja u Hercegovini počela je i prije osnivanja Univerziteta, na Pedagoškoj akademiji (1950), preko Više tehničke škole (1959), Više poljoprivredne škole (1960) te Pravnog fakulteta i Ekonomskog fakulteta (1976). Osnivanjem Univerziteta, 1977. godine, nastavlja se ozbiljan naučnoistraživački rad. Svi fakulteti Univerziteta, zajedno s tri instituta, daju ogroman doprinos na polju nauke u Bosni i Hercegovini.

Na Univerzitetu je završen i objavljen 81 naučnoistraživački projekat koji su radili Istraživačko-razvojni institut APRO, Duvanski institut i Institut za razvoj privrede. Nažalost, nijedan ovaj projekat nije sačuvan, ali postoje njihovi bibliografski zapisi u katalogu Virtualne biblioteke Bosne i Hercegovine. U toku svog postojanja Univerzitet je bio izdavač petnaest serijskih publikacija, od kojih danas redovno izlazi sedam, a u kojima je objavljeno preko hiljadu naučnih i stručnih radova.

Monografske publikacije počinju se objavljivati i prije osnivanja Univerziteta, 1969. i 1974. godine. Njihovo objavljivanje nastavlja se konstituiranjem Univerziteta te je do kraja 2016. godine u okviru

izdavačke djelatnosti Univerziteta objavljeno 338 monografskih publikacija. Izdavačka djelatnost je nakratko prekinuta tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu (1993–1995), međutim, nastavljena je već 1996. godine.

Postdiplomski studiji na Univerzitetu i izrade doktorskih disertacija počinju neposredno nakon njegovog osnivanja, a takva praksa nastavlja se tokom svih četrdeset godina postojanja. Prve doktorske disertacije i magistarski radovi brane se već početkom osamdesetih godina. U toku četrdeset godina rada Univerziteta odbranjena je 241 doktorska disertacija i 431 magistarski rad. Naučni stepen magistra i doktora nauka na Univerzitetu stekla su 672 postdiplomca i doktoranta.

Iz svega ranije navedenog jasno je da je u toku četrdeset godina postojanja i trajanja Univerzitet svojim naučnoistraživačkim projektima, monografskim i serijskim publikacijama te doktorskim disertacijama i magistarskim radovima dao ogroman doprinos razvoju naučne misli u Bosni i Hercegovini, ali i šire. Ostavio je neizbrisiv pečat u naučnom radu, ali i postavio put kojim će ići u budućnosti.

Literatura

Bilten. 1978. *Bilten Univerziteta "Džemal Bijedić"* 3. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

Četrdeset godina... 2017. *Četrdeset godina Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

Deset godina... 1987. *Deset godina Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru: 1977–1987*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

Dvadeset godina... 1997. *Dvadeset godina Univerziteta u Mostaru*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

Univerzitet "Džemal Bijedić". 2002. *Univerzitet "Džemal Bijedić" 1977–2002*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

THE CONTRIBUTION OF THE UNIVERSITY “DŽEMAL BIJEDIĆ” TO THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC THOUGHTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract

This paper describes a significant contribution of University “Džemal Bijedić” for developing scientific thought in Bosnia and Herzegovina. The emphasis is on publishing, which University put permanent mark at Bosnia and Herzegovina science scene. Publishing scientific-research projects, monography and serials, as PhD and MSc thesis who are passed at University, University enrolled among institutions with significant contribution to science.

Key words: University of “Džemal Bijedić”, science, publishing, contribution